

Nieuw in de Jan Verwey Bibliotheek

Jelle van Dijk

Jelle van der Helm, Dick Groenendijk & Roy Slaterus
2020. *Vogels van de pier*. Uitgeverij Noordboek,
Gorredijk. 168 pagina's. Prijs € 24,90.

Dat het hier om de Zuidpier van IJmuiden gaat en niet om de 'pretpier' van Scheveningen blijkt direct uit de foto die het omslag siert. Gelukkig is op veel foto's te zien dat we bij IJmuiden zijn. Natuurlijk zijn er ook heel wat 'vogelporetten' waarbij alleen de vogel te zien is, maar het aardige van veel foto's is dat juist goed te zien is dat de foto op de Zuidpier is genomen. Dat geldt in het bijzonder voor de soorten die langs en op de pier foerageren en een dankbaar onderwerp voor veel vogelfotografen vormen. Denk hierbij aan Kuifaalscholver, Steenloper, Paarse Strandloper en Oeverpieper. Minder gecharmeerd was ik van de paginavullende foto's van enkele soorten meeuwen en jagers.

Uit de voorgaande opmerkingen blijkt al dat het hier in de eerste plaats om een fotoboek gaat. De samenstellers zijn erin geslaagd om veel fotografen te bewegen foto's beschikbaar te stellen. Hierdoor zijn in dit boek naast soorten die meer dan duizendmaal met foto op www.waarneming.nl te vinden zijn, ook foto's opgenomen van zeldzaamheden als Brilgrasmus, Ross' Meeuw en Siberische Grijs Ruit. De foto's zijn van prima kwaliteit en goed afgedrukt. De opmaak waarbij de foto's op een pagina niet tegen elkaar zijn geplaatst, maar gescheiden zijn door smalle blanco streken met daarin soortnaam, datum en naam fotograaf, geeft daarbij een fraaie bladspiegel.

Het boek bevat vrij weinig tekst. Naast enkele korte hoofdstukken over o.a. voorjaars trek, najaars trek en storm (de pier is afgesloten bij storm!), bestaat de tekst uitsluitend uit een overzicht van de waargenomen soorten. Daarbij beperkt het driemanschap zich niet tot de Zuidpier. Op pagina 11 is een topografische kaart opgenomen die laat zien dat het onderzoeksgebied ook het Kennemermeer, de nabijgelegen Kunstenarsduinen, het havengebied met

de sluizen, het hoogoverterrein en het dorp Wijk aan Zee met de Noordpier omvat. Om de talrijkheid te omschrijven maken de schrijvers gebruik van vijf gradaties: algemeen, schaars, zeldzaam, zeer zeldzaam en dwaalgast. Verder worden de perioden genoemd waarin de soort vooral te zien is. Daarbij wordt vaak gebruik gemaakt van een zegswijze als: "trekt algemeen door tussen februari en april". Daarbij doelt men niet op de tussenliggende maand maart, maar op de periode februari t/m april. In de teksten wordt vrijwel niets gezegd over toe- of afname. Zo is de Kleine Jager *algemeen* (volgens de omschrijving: 'in een aanzienlijk deel van het jaar talrijk aanwezig') en de Grote Jager *schaars* ('in klein aantal op een beperkt aantal dagen aanwezig'). Dat de Kleine Jager de laatste jaren heel weinig en de Grote Jager juist meer wordt gezien, had toch wel opgemerkt kunnen worden. In dit verband miste ik bijvoorbeeld ook een opmerking over de Aalscholver die pas na 1990 bij de Zuidpier verscheen. Zonder veel research had de tekst wat dat betreft op een hoger niveau gebracht kunnen worden door gebruik te maken van de informatie over de pier die is samengevat in het boek "*Vrije Vogels*" (VWG Zuid-Kennemerland 2015). Dat het boek vooral bedoeld is om rustig door te bladeren en daarbij te genieten van de fraaie platen, blijkt ook uit het ontbreken van een alfabetisch gerangschikte soortenlijst. In de inhoudsopgave worden alle soorten (met paginanummer) in volgorde van behandeling genoemd. Bij velen zal die volgorde niet bekend zijn, waardoor het zoeken naar een bepaalde soort even kan duren.

Marc Duquet & Sebastien Reeber 2020. *Vogels en hun veren. Verenkleeft en rui*. KNNV Uitgeverij Zeist. 190 pagina's. Prijs € 32,95.

Rui is een ingrijpende gebeurtenis in het vogelbestaan en bepaalt voor een belangrijk deel het doen en laten in de loop van het jaar. In de grote ornithologische handboeken zoals *Handbuch der Vogel Mitteleuropas* en *Handbook of the Birds of the Western Palearctic* wordt in de soortbesprekingen uitgebreid aandacht besteed aan het verloop van de rui. Je gaat die stukken pas lezen als je echt iets wil weten over de rui bij een specifieke soort. Naast de zakelijke teksten in de handboeken was je sinds jaar en dag voor een goed overzicht aangewezen op het standaardwerk *Die Mauser der Vogel* (Stresemann & Stresemann 1966). De KNNV Uitgeverij heeft er daarom goed aan gedaan om het oorspronkelijk in het Frans uitgegeven boek *La Mue des oiseaux, une aide pour l'ornitho de terrain* (Paris 2019) te laten vertalen en uit te geven. Hierdoor is voor het eerst een degelijk boek over rui in het Nederlands verschenen.

Het boek begint met de zogenaamde 'topografie van de vogel'. Als het later in het boek over tertials, schouderveren en handpenprojectie gaat, moet je natuurlijk wel weten wat hiermee wordt bedoeld. Alle begrippen wat het verenkleed betreft worden op uitstekende wijze voorin het boek toegelicht. Een belangrijk hoofdstuk behandelt de verschillende rui strategieën. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de voor mij onbekende Humphrey-Parkes

terminologie. Hoe deze terminologie zich verhoudt tot de gebruikelijke indeling met termen als juveniel, eerste winter en adult wordt in een tabelletje samengevat. Ondersteund door fraai fotowerk volgen hierna de verschillende ruistrategieën. Lekker overzichtelijk is de rui van vogels die maar eenmaal per jaar ruien. Ze zien er altijd hetzelfde uit. Dat geldt niet voor de soorten waarbij door slijtage van het verenkleed een 'broedkleed' ontstaat doordat de veertoppen een andere kleur hebben dan het lagere deel van de veer. Mooie voorbeelden hiervan zijn Rietgors, Roodborsttapuit en Keep. Wat ingewikkelder wordt het met soorten die een winter- en zomerkleed kennen waarbij veren gewisseld worden. Dat jonge vogels aan hun verenkleed te herkennen zijn, spreekt bij veel soorten vanzelf, maar bij grotere vogels als Jan-van-gent en Zilvermeeuw passeren wel drie of vier jeugdkleden voordat het volwassen kleed verschijnt. Het ruien van de hand- en armpennen is een probleem op zich. Eenden, ganzen en zwanen ruien alle vliegveren in één keer en kunnen dan enkele weken niet vliegen. Daarom zoeken soorten als Knobbelswaan, Casarca en Bergeend veilige, voedselrijke gebieden op waar ze zonder te vliegen kunnen overleven. De meeste andere soorten moeten kunnen blijven vliegen en ruien over een lange periode veer na veer. Bijzonder aardig vond ik de paragrafen die ingaan op het herkennen van jonge zangvogels door op de rui van de dekveren te letten.

Het moge duidelijk zijn dat in dit boek veel over de rui van vogels te vinden is. Een minpuntje is het soms nogal moeilijke woordgebruik en de lange zinnen waarin deze zijn opgenomen.

Vogels en hun veren

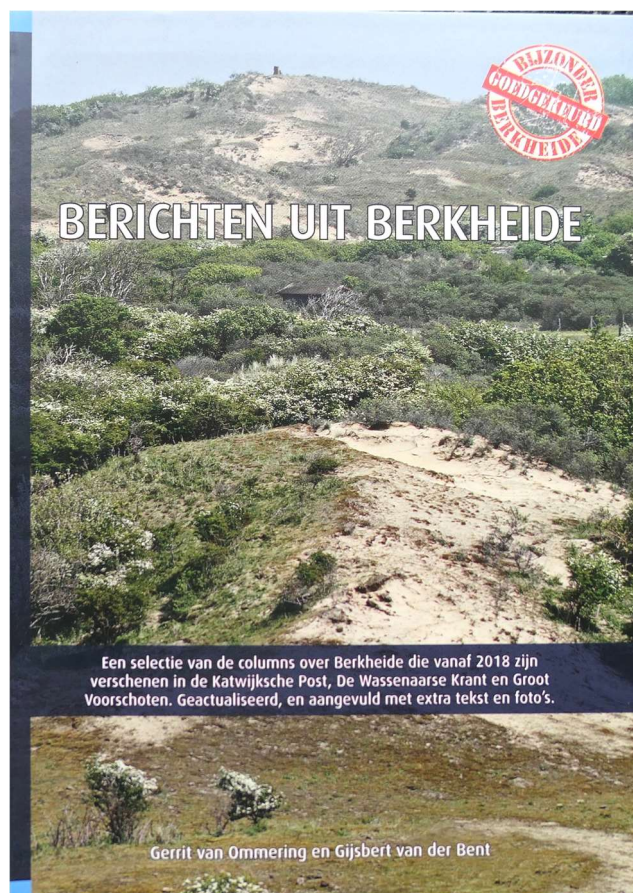
Marc Duquet
Sébastien Reeber

verenkleed en rui

Dat neemt niet weg dat dit boek over de rui van vogels een mooie aanwinst is voor onze Jan Verwey Bibliotheek.

Gerrit van Ommering & Gijsbert van der Bent 2020.
Berichten uit Berkheide. Uitgave van Werkgroep
Berkheide & Stichting Berkheide Coepelduynen, Katwijk.
132 pagina's. Prijs € 14,95.

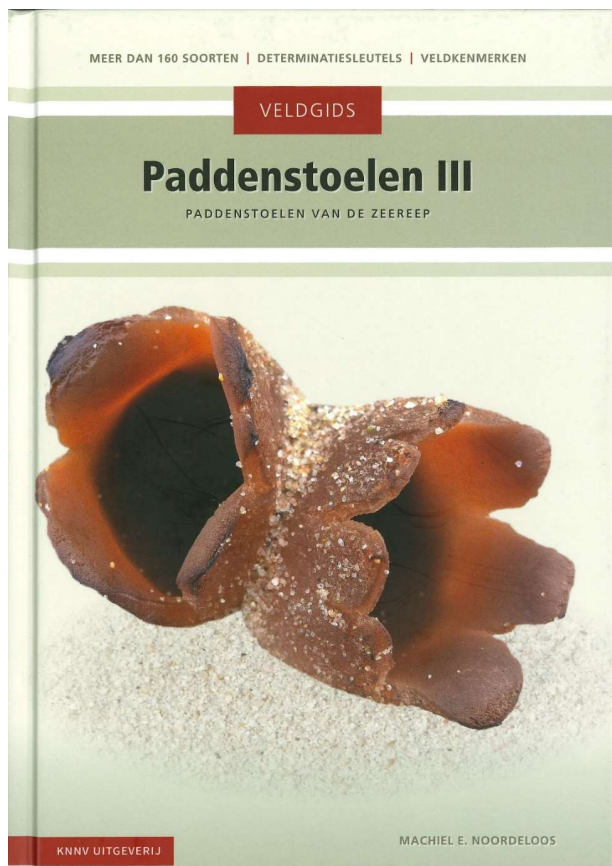

Het verschijnen van dit boekje werd al op 8 oktober van dit jaar bekend gemaakt op onze website door Gijsbert van der Bent. Het gaat hier om een verzameling columns die eerder verschenen in enkele regionale bladen. Voor dit boek zijn die columns aangevuld met tekst en informatieve foto's. Daarbij zijn de columns in 'natuurlijke volgorde' geplaatst. Teksten die op januari betrekking hebben staan dus voorin en stukjes over vallende blaadjes zijn achterin het boek te vinden. Dit boek kan beschouwd worden als een mooie aanvulling op het boek *Bijzonder Berkheide* dat in 2017 verscheen.

Voor het opstellen van dit stukje was ik van plan enkele hoofdstukken te lezen, maar na twee uur bleek ik bijna alles gelezen te hebben! De teksten zitten goed in elkaar en zijn vlot geschreven. Daarbij bereikt de illustratie een hoog niveau zowel wat inhoud als uitvoering betreft. Ook al zullen de meeste lezers van De Strandloper niet vaak in Berkheide komen, veel van wat daar speelt kun je ook tegenkomen in 'onze' Coepelduynen, Noordduinen en AW-duinen. Al komt bij dat laatste duingebied direct de gedachte op: zolang er nog zoveel damherten rondlopen haalt de begroeiing het niet vergeleken met de bloemenpracht van Berkheide.

Al met al een mooi initiatief van onze Katwijkse vrienden en beslist een aanrader als je piekert over een sinterklaas- of kerstgeschenk.

Veldgids Paddenstoelen III, Paddenstoelen van de zeereep (witte en grijze duinen), Machiel E. Noordeloos, 240 pagina's, KNNV Uitgeverij, ISBN 978 90 5011 795 1, prijs 32,50 euro

Zeereep in de paddenstoelenschijnwerpers

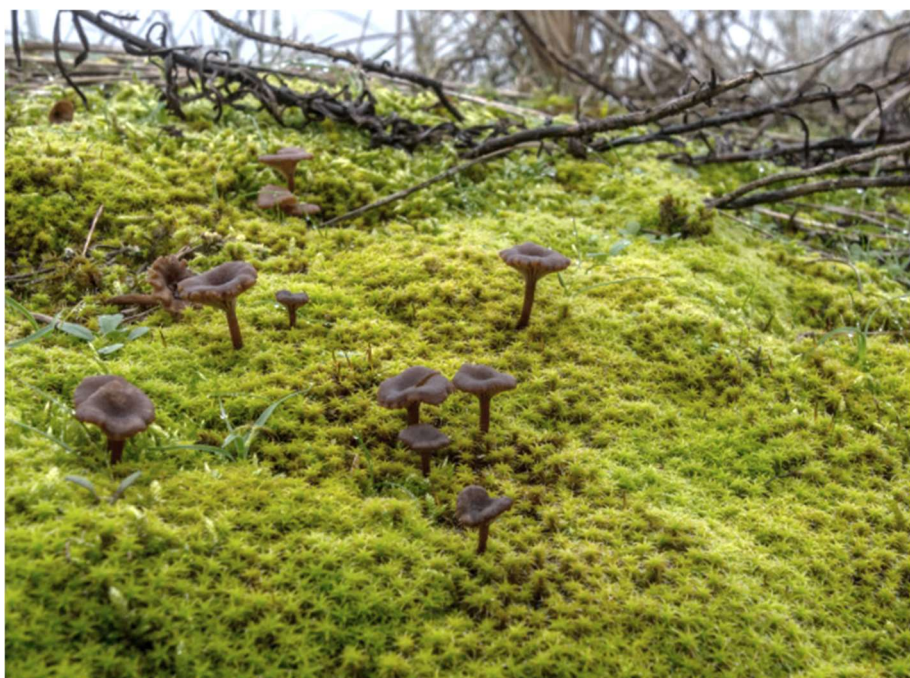
Wie wel eens door de Coepelduynen, Berkheide of de AWD struint, komt vooral in het najaar zelfs op het kale zand paddenstoelen tegen. Zeker de eerste keer is dat een rare gewaarwording. Hoe kan op dat kale zand een paddenstoel groeien? En de volgende vraag is dan: welk soort is het? Daar is nu een goed antwoord op te geven. De KNNV Uitgeverij heeft aan de twee delen over paddenstoelen een derde deel toegevoegd, dat geheel is gewijd aan paddenstoelen van de zeereep. Deze uitgave is voor een belangrijk deel gebaseerd op het Meetnetproject van de Nederlandse Mycologische Vereniging, waarbij die biotopen extra onder de loep worden genomen. De zeereep is een van

die drie biotopen. Onder leiding van Chiel Noordeloos is sinds 2018 intensief veldwerk verricht, dat nota bene begon tijdens een werkweek in oktober 2018 in Noordwijk en omgeving. Met dank aan Leo Jalink en Alfons Vaessen kon een zeer gevarieerd overzicht van duinpaddenstoelen worden gemaakt.

De zeereep bestaat uit twee hoofdgebieden: de witte en de grijze duinen. Daarnaast zijn er subtypen zoals het duindoornstruweel en kruipwilgvegetatie. Deze gebieden worden goed beschreven en voorzien van verhelderend beeld. Verder is er een verklarende woordenlijst en worden de behandelde groepen genoemd in tekst en beeld.

Daarna volgt de beschrijving van maar liefst 160 soorten paddenstoelen. Dat zijn ze zeker niet allemaal, maar met deze gids op zak is in veel gevallen na te gaan welk soort het zou kunnen zijn. Waar nodig zijn determinatiesleutels opgenomen, onder meer van de plaatsjeszwammen en de daartoe behorende trechterzwammen, maar ook van alle vezelkoppen die bij Kruipwilg zijn te vinden. Beter dan in de twee eerste delen van de Veldgidsen Paddenstoelen, zijn de soorten hier wel op groep gerangschikt.

Elke groep begint met een determinatiesleutel. Dat maakt het zoeken in het duin een stuk gemakkelijker, omdat bijvoorbeeld alle aardsterren en alle aardtongen bij elkaar staan. Elk soort is voorzien van een grote, duidelijke foto en een beschrijving. Slechts in een enkel geval is ervoor gekozen om niet te diep in te gaan op een geslacht. Dit betreft bijvoorbeeld Hebeloma of vaalhoeden. Een lastig geslacht waarbij de microscoop een onmisbaar voorwerp is om tot een goede determinatie te komen. Bij Kruipwilg in duin kunnen alleen al vier soorten vaalhoeden voorkomen. De veldgids beperkt zich in dit geval tot de Duinvaalhoed. Voor het overige is deze veldgids voor de zeereep een waardevolle toevoeging aan de paddenstoelenboeken die er zijn. Ook voor mensen die minder bekend zijn met de paddenstoelenwereld is dit een aanrader.

Roodbruine trechterzwam – Foto: Cora van der Plas

